

Vårt datum	Vårt Dnr:
2016-05-16	15.16
Ert datum	Ert Dnr:
2016-05-16	15.16

SACO
Box 2206
103 15 Stockholm

Digitaliseringens transformerande kraft, SOU 2015:91

Sveriges Ingenjörer har givits möjlighet att yttra sig över rubricerade slutbetänkande från Digitaliseringskommissionen. Förbundet väljer att endast kommentera valda delar av betänkandet och vill härmed lämna följande synpunkter:

Sammanfattning:

Digitaliseringen är ett tekniskskifte som har jämförts med elektricitetens segertåg över världen. Möjligheternas gränser är svåra att föreställa sig. Rätt utnyttjad kan digitaliseringen göra världen mer jämlik, mer miljövänlig och roligare. Motsatsen är också sann. Digitaliseringen kan leda till ett mer tude-lat samhälle på alla plan – från utbildningsväsendet till arbetslivet och sjukvården.

Digitaliseringskommissionens uppdrag är att peka på vägen till ett Sverige som är bäst i världen på att utnyttja digitaliseringens alla möjligheter.

Slutrapporten, som inte blir en slutrapport eftersom uppdraget har förlängts, siktar på stora områden där kommissionen ger förslag till hur samhället bör agera. Många av förslagen är bra.

Sveriges Ingenjörer ser dock möjligheter att utveckla en del av dem ytterligare. Vi vill också påpeka att det är bråttom. Sverige har länge legat i topp i olika index över internetmognad, digitalt entreprenörsklimat etc. Det gör vi fortfarande men vi har stagnerat. Där andra länder nu är innovativa och utvecklas står Sverige stilla. Det är oroande om ambitionen verkligen är att bli bäst i att utnyttja digitaliseringens möjligheter.

Våra synpunkter och kommentarer följer utredningens indelning i kapitlet ”Våra bedömningar och förslag”. Vissa förslag har vi inte kommenterat eftersom vi tycker att de är bra och inte har något att tillägga.

4.3 Kontinuerligt statligt engagemang för att främja digitaliseringen av samhället.

4.3.1. Utredningens förslag: Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att ta fram ett förslag för organisering av det nationella främjandearbetet och det kontinuerliga statliga engagemanget.

Sveriges Ingenjörers kommentar: För att skapa ett samhälle där alla har samma möjligheter att utnyttja möjligheterna med digitaliseringen krävs ett bättre genomförande.

Sveriges Ingenjörer vill att staten säkrar att digitaliseringen inte bara blir något som kommer storstäder och ekonomiskt redan framgångsrika regioner till godo. Det duger inte att överlämna till ideella krafter att sköta landsbygdens digitalisering. Skillnaderna mellan exempelvis stad och landsbygd vad gäller tillgången till god uppkoppling är stora inom Sverige. Staten måste ta ansvar för hela landets digitalisering.

Också betydande kunskapsklyftor måste jämnas ut. Sveriges Ingenjörer efterlyser ett nationellt digitalt kunskapslyft så att verkligen alla svenskar över hela landet får en god basnivå på digitala färdigheter och kunskaper. Förutom det arbete som sker i utbildningsväsendet och på arbetsplatser föreslår vi utbildningspaket, kanske med hjälp av UR, som ideella organisationer erbjuder att ordna utbildningar runt. Kanske kan man genom utbildningspaket (UR) riktade mot lokalt föreningsliv höja kunskapsnivån över hela landet.

4.3.2. Statistik för det digitaliserade samhället.

Utbildningens förslag: Regeringen bör ge Statistiska centralbyrån i uppdrag att göra en översyn av vilka statistikområden inom den officiella statistiken som påverkas starkt av digitaliseringen och lämna förslag till hur statistiken bör utvecklas för att bättre fånga effekter av digitaliseringen.

Sveriges Ingenjörers kommentar: Sverige har en lång tradition av statistikinsamling på hög nivå. Den har givit oss fantastiska fördelar i forsknings- och innovationssammanhang men på senare år har något hänt. Människor har blivit mindre benägna att besvara enkäter och undersökningar samtidigt som avsaknad av fast telefon, postens digitalisering mm har lett till att vi är svårare att nå. Sveriges Ingenjörer tycker att det är mycket angeläget att Sverige även fortsättningsvis har en högkvalitativ statistik som beskriver samhällsutvecklingen. SCB:s uppdrag rör också punkten om centrum för stora datamängder. Den data som till exempel statliga myndigheter samlar in kan bli en guldgruva för digitala tjänsteföretag. Men den måste hanteras på ett integritetssäkert sätt samtidigt som det är rimligt att företag som vill använda offentligt tillhandahållen data får detta under förutsättningar att deras arbete bidrar till välfärden.

4.4.1 Genomgång av digitaliseringsförsvårande lagstiftning.

Utredningens förslag: Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att göra en kartläggning över digitaliseringsförsvårande lagstiftning. Utredningen bör även ha i uppgift att utvärdera och analysera resultatet av kartläggningen i syfte att föreslå lämpliga åtgärder för att bereda

frågorna vidare.

Kommentar: Sveriges Ingenjörer stödjer förslaget och vill understryka betydelsen av att ha lagar och regler och lagar som är neutrala i förhållande till affärsmodell eller teknik.

4.4.2. Utredning av arbetsrätt och konsumenträtt i den digitala ekonomin.

Utredningens förslag: Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över om någon del av arbetsrätten och konsumentlagstiftningen behöver anpassas mot bakgrund av nyttjande- och delningsekonomin.

Sveriges Ingenjörers kommentar: Det är alltid lätt att ropa på nya regler och lagar inför delvis nya fenomen i samhället. Sveriges Ingenjörer önskar i första hand en utredning för att se om inte den lagstiftning som redan är på plats kan täcka nya affärsmodeller och arbetsformer

I frågan om arbetsrätt och anställningsskydd har parterna på den svenska arbetsmarknaden tagit och tar ett stort ansvar. Sveriges Ingenjörer föreslår att regeringen ger parterna på arbetsmarknaden i uppdrag att utreda vilka regelverk som krävs för att arbetsmarknadslagstiftningen inte ska skapa onödiga hinder för nya företag och jobbmodeller samtidigt som individens anställningsskydd och sociala rättigheter värnas och upprätthålls. Speciell uppmärksamhet bör ägnas det faktum att vi i framtiden förmodas ha många fler egenföretagare och många fler som tar kortare uppdrag, kanske i kombination med egenföretagande eller någon längre anställning. Vilket skyddsnät behöver de?

4.4.3 Utredning om socialförsäkringssystem för anpassning till den digitala ekonomin.

Utredningens förslag: Regeringens bör tillsätta en utredning eller på annat lämpligt sätt se över om socialförsäkringens nuvarande utformning behöver justeras för att anpassas till delvis nya och förändrade förhållanden för arbetstagarna som utvecklas på arbetsmarknaden genom digitaliseringen.

Sveriges Ingenjörers kommentar: Socialförsäkringsutredningen presenterade sitt slutbetänkande i mars 2015. I det konstaterar man att trycket på de offentliga systemen kommer att öka inom tio år. Stora befolkningsgrupper uppnår en ålder där de kommer att behöva mer vård, andra går i pension utan att arbetskraften blivit väsentligt större.

Dagens system bygger till en stor del på avgifter från arbetsgivarna. Om vi i framtiden tänker oss färre tillsvidareanställda kan en viktig finansieringskälla till välfärdssystemen sina. Även här behöver vi ett system som fungerar oberoende av förändringar på arbetsmarknaden.

Sveriges Ingenjörer tycker att regeringen även här bör involvera parterna i arbetet med att ta fram en modell för de sociala skyddssystemen som är stabil, även med de kraftiga förändringar på arbetsmarknaden och i samhället som förväntas inträffa.

4.5 Kompetens för det digitala samhället

4.5.1. Incitamentsprogram för att öka könsbalansen på högre IT-utbildningar
Utredningens förslag: Ett incitamentsprogram bör genomföras där underrepresenterat kön som påbörjar och fullgör vissa högre IT-utbildningar får sina studiemedel för sex terminer avskrivna efter erlagd examen (...).

Sveriges Ingenjörers kommentar: Sveriges Ingenjörer stödjer förslaget. Arbetet med att uppnå en acceptabel könsbalans går alldeles för långsamt. Med tanke på att digitaliseringen är den kraft som i mångt och mycket kommer att forma det framtida samhället måste vi anstränga oss så att både kvinnor och män är med och bidrar i det arbetet. Vi har inte råd att gå miste om halva befolkningens kompetens. Ett incitamentsprogram skulle också kunna attrahera människor från socialgrupper som annars inte söker sig till högskolan alls.

4.5.2. Digitalt kompetenslyft för ledare i kommunal verksamhet

Utredningens förslag: Regeringen bör anslå medel för att genomföra ett program för ett digitalt kompetenslyft hos chefer och ledare i Sveriges Kommuner. Regeringen bör må en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting för att genomföra programmet. Regeringen bör anslå totalt 23 miljoner kronor under sex år för programmet.

Sveriges Ingenjörers kommentar: Att höja den digitala kompetensen i hela landet är grundläggande för att uppfylla målet (se kommentar till punkt 1). Sveriges Ingenjörer stödjer utredningens förslag och tycker att det bör utökas med ett nationellt kompetenscentrum, drivet av SKL, dit kommuner ska kunna vända sig för att få hjälp och inspiration i arbetet med digitaliseringen. Så skulle även kommuner med låg egen kompetens kunna utvecklas digitalt.

4.5.3 Samverkan kring utbildningsprogram för digitala jobb

Utredningens förslag: Regeringen bör inrätta ett samverkansråd för digitala jobb med uppdrag att utveckla och främja tillhandahållandet av skräddarsydda IT-utbildningar på högskolenivå. Samverkansrådet bör innehålla representanter från näringsliv och lärosäten. Utbildningarna ska utformas utifrån näringslivets behov för verksamheter med högt it-innehåll. Regeringen bör anslå totalt 20 miljoner kronor under tio år för samverkansrådets arbete.

Sveriges Ingenjörers kommentar: Staten skulle kunna ge högskolorna, som ligger i framkant av utvecklingen, i uppdrag att ta fram uppdragsutbildningar på hög nivå efter input från samverkansrådet. Även YH-myndigheten bör kunna få del av samverkansrådets behovsanalys för att på så sätt kunna ge stöd åt angelägna utbildningar.

4.5.4. Utvecklingsprogram för näringslivets digitalisering.

Utredningens förslag: Regeringen bör ge Tillväxtverket i uppdrag att inrätta ett program för att främja näringslivets digitalisering med särskilt fokus på små och medelstora företag. Programmets syfte är att stärka företagens konkurrenskraft.

Sveriges Ingenjörers kommentar: Sveriges Ingenjörer stödjer idén med riktade insatser för att stötta små- och medelstora företags digitalisering. Vi tycker dock att Industriforskningsinstitutet borde vara de bäst lämpade för insatsen. Industriforskningsinstitutet skulle av staten kunna få i uppdrag att öka sin kunskap om företagen i sina regioner och öka insatserna för att stötta och driva på utvecklingen.

4.5.5 En genomlysning av arbetsmiljön i den digitala ekonomin.

Utredningens förslag: Regeringen bör ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att definiera begreppet digital arbetsmiljö samt att om behov finns meddela ytterligare föreskrifter och utforma riktlinjer eller allmänna råd om hur digital arbetsmiljö hanteras i enlighet med befintlig arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftning.

Sveriges Ingenjörers kommentar: Att inte behöva riskera sin hälsa på jobbet är en grundläggande rättighet. Sveriges Ingenjörer tycker att den flexibilitet och frihet som digitaliseringen av arbetslivet har medfört i många fall är av godo både för arbetstagare och arbetsgivare. I vissa fall kan dock kraven på individen bli överväldigande och leda till problem med stress och överbelastning. Från exempelvis Tyskland hör vi om stora företag som stänger av mejlservrarna efter arbetstid för att värna de anställdas hälsa. Sverige Ingenjörer stödjer utredningens förslag och vill speciellt understryka vikten av tydliga regler som skyddar individen i mötet med den gränslöshet som de digitala arbetssätten kan leda till.

4.6 Infrastruktur för att främja digitalisering

4.6.1 Digital post från myndigheter som förstahandsval

Utredningens förslag: Regeringen bör under en 3-årsperiod främja en utfasning av traditionell posthantering från de statliga myndigheterna (...)

Sveriges Ingenjörers kommentar: En övergång till digital posthantering från myndigheter är viktig av flera skäl. Det kan spara mycket pengar, vara mer effektivt och samtidigt stödja utvecklingen av e-förvaltning och digitala offentliga tjänster. Ur demokratisk synvinkel är det också angeläget att ta fram en säker, kommersiellt fristående och effektiv hantering.

4.7 Datadriven innovation för tillväxt och välfärd

4.7.1 Utveckla en nationell strategi för datadriven innovation.

Utredningens förslag: Regeringen bör ge Vinnova i uppdrag att utveckla ett förslag till en nationell strategi för datadriven innovation. Uppdraget bör genomföras i samarbetet med relevanta myndigheter och aktörer inom privat och offentlig sektor.

Sveriges Ingenjörers kommentar: Kommentaren här tangerar det som sades under punkt 4.3.2 om statistikinsamling. Sveriges Ingenjörer instämmer i utredningens slutsatser om de stora möjligheter som finns i öppen data. Vi vill dock understryka att data som samlas in i offentlig verksamhet inte bör tillhandahållas villkorslöst utan på ett sätt som genererar nytta åt samhället (begränsade licenser). Skattefinansierad data är en gemensam tillgång. Svårigheterna vad gäller dataskydd och integritet måste också beaktas noga.

Slutkommentar:

Sveriges Ingenjörers medlemmar tillhör dem som redan i många år ha arbetat med att utforma digitala system och tjänster eller har arbetat med dem som en del i produkt-och tjänsteutveckling. Våra medlemmar har mycket att bidra med i utvecklingen av det digitala samhället. För att Sverige verkligen ska ligga i framkant räcker det dock inte att ha ingenjörerna med sig utan hela Sverige måste med och där finns betydande klyftor att överbrygga. Det gäller välkända områden som utbildningssystemet men också mer generellt där skillnaderna i våra digitala färdigheter och kunskaper hindrar människor från att vara anställningsbara och från att ta del av samhällstjänster.

Sveriges Ingenjörer tycker att ett tydligt ledarskap i digitaliseringsfrågan är en av de mest angelägna framtidsfrågorna om vi även fortsättningsvis vill ha ett framgångsrikt och välmående Sverige.

Peter Larsson
Samhällspolitisk direktör

Jenny Grensman
Utredare